

— по-друге, проблема з іншого боку: Український фондовий ринок не такий розвинутий, щоб на ньому опосередковано працювали фізичні особи. Необхідно розвивати вітчизняний ринок цінних паперів;

— по-третє, людина, яка бажає таким чином примножити свої заощадження, повинна хоч трохи орієнтуватися на фондовому ринку і мати певну інформаційну базу про того чи іншого емітента, на відміну від депозитного вкладу де професійні знання не обов'язкові;

— і, нарешті, людина повинна зрозуміти, що відкриття депозитного рахунку — це останній можливий варіант розміщення своїх заощаджень, який дає мінімальний прибуток, що здатний застергти лише від інфляції.

Я. В. Грудзевич

Львівський банківський інститут НБУ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВ УКРАЇНИ

Протягом усіх років формування і розвитку національної банківської системи однією із найважливіших проблем є підвищення рівня її капіталізації. Великий вклад в аналіз цієї проблеми вносять такі українські науковці, як В. Геєц, А. Гриценко, А. Мороз, М. Савлук, О. Яременко та ряд інших. В той же час ставлення до цієї проблеми вчених і практиків-банкiрів дещо розходиться.

Якщо перші, в переважній більшості, публікації, які стосуються діяльності і перспектив розвитку банківської системи України, в тій чи іншій мірі ставлять це питання як проблемне і вносять різні пропозиції по його вирішенню, то другі практично ним не дуже то й переймаються. І, як не дивно, в доказах як перших, так і других є раціональне зерно.

Аналіз показує, що при середньому рівні достатності капіталу усіх банків другого рівня 27,9 % (при нормативному значенні не менше 10 %) банківська система ще не підійшла надто близько до верхньої границі більшості регулятивних нормативів при покращенні своїх активів і в цьому у неї є ще великий резерв. Так, зокрема, по кредитних нормативах банки можуть кредитувати значно більше, ніж вони практично це роблять. І тут не можна не згадати таку проблему, як відсутність у національній економіці достатньої кількості кредитоспроможних позичальників. Екс-

прес-аналіз, проведений автором у десятих банках Львова, показав, що в середньому за рік банківська установа кредитує не більше 20 % своїх клієнтів, хоча за кредитами звертались принаймні у два рази більше.

З другого боку, якщо проаналізувати достатність капіталу за групами банків згідно класифікації Національного банку України, то виявляється, що чим більший банк, тим гострішою стає проблема достатності капіталу. Так, станом на 01.07.2004 р. рівень достатності капіталу найбільших банків склав 10,1 %, великих — 10,3 %, середніх — 16,0 % і малих — 35,0 %. В той же час прослідковується стійка тенденція концентрації банківського капіталу саме у групі найбільших банків, що видно із табл. 1.

Таблиця 1

**ВЛАСНИЙ І СТАТУТНИЙ КАПІТАЛ ТА АКТИВИ НАЙБІЛЬШИХ
БАНКІВ УКРАЇНИ (В % ДО ВСІЄЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ)**

Роки	Власний капітал	Статутний капітал	Активи
01.01.2002	32,7	22,6	50,3
01.01.2003	39,2	27,3	54,1
01.01.2004	38,5	32,9	53,7

Складено за матеріалами Вісника НБУ. — 2002. — № 3; Вісника НБУ. — 2003. — № 3; Вісника НБУ. — 2004. — № 3

У 2003 р. два найбільших банки «Аваль» та ПриватБанк збільшили свій статутний капітал на 300 млн грн кожний і довели його відповідно до 800 та 700 млн грн.

Аналіз діяльності банківських установ по нарощуванню статутного капіталу показує, що національна банківська система в даний час не має достатніх внутрішніх резервів для підвищення капіталізації. Як аргументовано свідчить Ю. Прозоров «Грошовий потік генерований нею, недостатній для отримання прибутку такого рівня, який би дозволив істотно наростити власний капітал» [4].

Для виконання цієї цілі банківські установи повинні звернути особливу увагу на залучення у статутні фонди грошових коштів населення, як це вже мало місце в банківській системі України у 1991—1995 рр. Різке збільшення вкладів населення за останні роки з 6,6 млрд грн станом на 01. 01. 2001 р. до 43,0 млрд грн станом на 01.09.2004 р. підтверджує, що цей резерв надзвичайно великий [5]. За різними даними економістів на руках населення знаходиться приблизно 100—110 млрд грн (включаючи іноземну

валюту). Але щоб ці інвестиції пішли на капіталізацію банківської системи, слід забезпечити:

1) можливість вільного придбання і реалізації акцій банків фізичними особами;

2) позитивну дивідендну політику банків (виплату дивідендів на рівні процентів за довгостроковими депозитами);

3) гарантію повернення коштів дрібних акціонерів у випадку банкрутства банку.

Звичайно, щоб забезпечити виконання цих умов, повинно бути, в першу чергу бажання власників банків, а також необхідно внести деякі зміни у нормативно-правову базу. Зробити це не просто в силу різних причин, але тим не менше, банківська система України має в даний час унікальну можливість використати ці ресурси для проведення суттєвої капіталізації. Якщо цього не зробити зараз, то з часом ці кошти можуть попасти в інші сегменти грошового ринку і перетворитись у нерухомість, золото і дорогоцінності, інші дорогі високотехнічні товари.

Що стосується позиції науковців щодо необхідності суттєвого і швидкими темпами підвищення рівня капіталізації національної банківської системи, то вона базується в першу чергу на порівняльному аналізі власного капіталу банків України з власним капіталом іноземних банків, а також на питомій вазі банківського капіталу у внутрішньому валовому продукті країни. Ці показники явно не на користь банків України і це викликає певну тривогу, що в силу євроінтеграційних і глобалізаційних процесів національна банківська система може виявитися неконкурентоспроможною. Все це безумовно має підстави. Але проводячи політику посилення вимог до нарощення банками власного капіталу Національному банку України, на наш погляд, слід було б застосувати диференційований підхід до різних груп банків. Схема диференціації статутного капіталу, яка діє в даний час, є не зовсім досконалою і свідченням цьому є те, що достатність капіталу в цілому по групі малих банків складає 36 % при нормативі не менше 10 % і безумовно її слід удосконалювати.

При цьому можна послатись у цьому питанні на досвід наших сусідів. У Польщі станом на 01.07.2004 р. функціонує 598 кооперативних (так званих «сподельчих») банків. Мінімальні вимоги до статутного капіталу у таких банках 300 тисяч євро. І це при тому, що Польща уже є членом Європейського союзу де більш ретельно ставляться до виконання рекомендацій Базельського комітету, а також деяких рекомендацій ЄС до діяльності банків.

Література

1. Вісник Національного банку України. — 2002. — № 3. — С. 9—20.
2. Вісник Національного банку України. — 2003. — № 3. — С. 11—26.
3. Вісник Національного банку України. — 2004. — № 3. — С. 48—59.
4. *Прозоров Ю.* Особливості інституційних перетворень та концентрація банківського капіталу в Україні // Вісник Національного банку України. — 2004. — № 7. — С. 11—13.
5. Вісник Національного банку України. — 2004. — № 10. — С. 53.

Л. І. Данилова, А. М. Христинч

Київський національний економічний університет

ЩОДО МЕТОДОЛОГІЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

Дванадцять років тому Україна стала на шлях докорінної перебудови всіх сфер суспільного життя та переходу на ринкові умови господарювання. Зміни, спрямовані на досягнення кінцевої мети, відбуваються й досі. Основними орієнтирами цих змін виступають налагоджування повноцінного функціонування усіх елементів ринку, підвищення ефективності діяльності кожного з секторів економіки, досягнення економічного зростання, а, відтак, і покращення добробуту населення України в цілому.

Економічне зростання держави великою мірою залежить від ефективності та стабільності її банківської системи. Призначення комерційних банків як важливої ланки фінансового механізму будь-якої держави полягає в забезпеченні процесу економічного відтворення виробництва, безперебійному здійсненні розрахунків між суб'єктами господарської діяльності, налагодження стабільних фінансово-економічних відносин з іншими країнами. Таким чином, надзвичайно важливою передумовою подальшого розвитку України, стабілізації її економіки є забезпечення стабільності функціонування банківської системи в цілому та кожного банку зокрема, що в першу чергу залежить від його фінансової стійкості. На сьогодні лише половина українських комерційних банків працюють у відносно нормальному режимі, хоча спостерігається стійка тенденція до зниження прибутковості їх робочих активів. Питома вага проблемних кредитів і зараз залишається дуже високою, а темпи їх абсолютного зростання перевищують темпи формування банками резервів під кредитні ризики. Саме тому проблема фінансової стійкості комерційного банку є надзвичайно ак-